

Ібатуллін Марат, Паска Ігор, Закрижевська Ірина, Василенко Олена. Механізми забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у міжнародному аграрному бізнесі. *Економічний дискурс*. 2026. Випуск 1. С. 154-164.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2026-1-15>

УДК 339.56 : 658.562 : 366.5

JEL Classification F14, Q13, L15, D18

Ібатуллін Марат

д. е. н., професор кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: imi_1@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8765-6261

Паска Ігор

д. е. н., професор, декан економічного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Україна

E-mail: paska.igor@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4453-8905

Закрижевська Ірина

к. е. н., доцент, завідувач кафедри маркетингу
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

E-mail: zakryzhevskai@khnmu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0918-9949

Василенко Олена

доктор філософії в галузі менеджменту,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Україна

E-mail: vasylenko521@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5076-4805

**МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ
СПОЖИВАЧІВ У МІЖНАРОДНОМУ АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ**

Анотація

Вступ. Сучасний розвиток міжнародного аграрного бізнесу супроводжується посиленням конкуренції на світових продовольчих ринках, зміною споживчих пріоритетів та підвищенням вимог до якості й безпечності харчових продуктів. Для України проблема забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів є особливо актуальною в умовах євроінтеграції, воєнних викликів, нестабільності логістичних ланцюгів і трансформації міжнародного агропродовольчого ринку.

Методи. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Абстрактно-логічний метод і метод теоретичного узагальнення застосовано для дослідження механізмів забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у системі міжнародного аграрного бізнесу, а методи аналізу і синтезу - для оцінки сучасних тенденцій розвитку міжнародних стандартів безпечності харчових продуктів та систем сертифікації. Системний і порівняльний методи використано для дослідження особливостей функціонування механізмів контролю якості продукції в країнах ЄС та оцінки перспектив адаптації українського аграрного сектору до міжнародних вимог.

Результати. Результати дослідження засвідчили, що механізми забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у міжнародному аграрному бізнесі трансформуються під впливом цифровізації, міжнародної сертифікації та ESG-орієнтованих підходів до управління якістю. Встановлено, що використання blockchain-технологій, електронної сертифікації, цифрової простежуваності та автоматизованих систем моніторингу сприяє підвищенню прозорості міжнародних поставок, мінімізації ризиків фальсифікації продукції та зміцненню довіри споживачів. Обґрунтовано, що підвищення конкурентоспроможності українського аграрного бізнесу потребує гармонізації системи контролю якості із вимогами ЄС, модернізації лабораторної інфраструктури та розширення цифрових механізмів управління безпечністю харчових продуктів.

Перспективи. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні інтегрованих цифрових систем контролю якості агропродовольчої продукції, адаптованих до вимог ЄС та глобальних стандартів безпечності харчування. Особливої актуальності набувають дослідження механізмів використання blockchain-технологій, ESG-орієнтованих підходів, smart-маркування та цифрової простежуваності у системі міжнародної аграрної торгівлі.

Ключові слова: якість продукції, захист прав споживачів, міжнародний аграрний бізнес, безпечність харчових продуктів, міжнародні стандарти, цифрова простежуваність, blockchain-технології, електронна сертифікація, ESG-підходи, міжнародна торгівля, контроль якості, агропродовольчий ринок.

Вступ.

Сучасний розвиток міжнародного аграрного бізнесу супроводжується посиленням конкуренції на світових продовольчих ринках, зміною споживчих пріоритетів та підвищенням вимог до якості й безпечності харчових продуктів. У таких умовах забезпечення належного рівня якості продукції та ефективний захист прав споживачів стають ключовими чинниками формування конкурентних переваг аграрних підприємств і розширення їх доступу до міжнародних ринків.

Глобалізація світової економіки, розвиток міжнародної торгівлі та інтеграція продовольчих ринків зумовлюють необхідність гармонізації системи контролю якості із міжнародними стандартами та регламентами Європейського Союзу. Особливого значення набувають механізми цифрової простежуваності продукції, електронної сертифікації, ризик-орієнтованого контролю та впровадження ESG-підходів у систему аграрного виробництва й торгівлі.

Для України проблема забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів є особливо актуальною в умовах євроінтеграції, воєнних викликів, нестабільності логістичних ланцюгів і трансформації міжнародного агропродовольчого ринку. За таких умов виникає необхідність формування сучасної системи управління якістю, здатної забезпечити відповідність продукції міжнародним стандартам та підвищити рівень довіри споживачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання якості продукції, конкурентоспроможності підприємств і правового регулювання аграрного виробництва розглянуто у працях М. Кузьменко, Н. Богацької, С. Бугери, М. Міненка, Н. Болтянської, О. Павлової, К. Павлова, Б. Омельчука, О. Кучерявої, С. Громенкової та інших авторів. Проблематику цифровізації, електронної комерції, blockchain-технологій, інтеграції України до глобальних агропродовольчих ланцюгів і адаптації до вимог ЄС висвітлено у дослідженнях

О. Карась, М. Живко, Н. Трусової, В. Нехай, Н. Кукіної, а також у матеріалах European Commission і World Bank. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного поєднання міжнародних стандартів якості, цифрової простежуваності, ESG-підходів і механізмів захисту прав споживачів у системі міжнародного аграрного бізнесу.

Мета.

Метою статті є дослідження механізмів забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у міжнародному аграрному бізнесі в умовах глобалізації та цифровізації торгівлі.

Методологія дослідження.

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Абстрактно-логічний метод і метод теоретичного узагальнення застосовано для дослідження механізмів забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у системі міжнародного аграрного бізнесу, а методи аналізу і синтезу – для оцінки сучасних тенденцій розвитку міжнародних стандартів безпечності харчових продуктів та систем сертифікації. Системний і порівняльний методи використано для дослідження особливостей функціонування механізмів контролю якості продукції в країнах ЄС та оцінки перспектив адаптації українського аграрного сектору до міжнародних вимог.

Результати.

Якість продукції в міжнародному аграрному бізнесі являє собою комплекс характеристик товару, які визначають його здатність задовольняти потреби споживачів відповідно до міжнародних стандартів безпечності, екологічності та функціональної придатності. У сучасних умовах поняття якості продукції суттєво розширюється та охоплює не лише фізико-хімічні параметри товару, а й екологічні характеристики виробництва, дотримання соціальних стандартів, рівень простежуваності продукції та цифрову прозорість ланцюга постачання [1]. Це пов'язано з трансформацією світового агропродовольчого ринку, посиленням міжнародної конкуренції та зростанням вимог споживачів до безпечності й походження харчових продуктів.

У зв'язку з цим у працях науковців якість продукції розглядається як один із ключових чинників формування конкурентоспроможності аграрного бізнесу на міжнародних ринках [2]. Представники сучасної економічної та маркетингової науки наголошують, що в умовах глобалізації конкурентні переваги підприємств дедалі більше визначаються не ціновими характеристиками товару, а рівнем його безпечності, екологічної відповідальності та відповідності міжнародним стандартам якості [3]. На думку дослідників, система забезпечення якості поступово трансформується у комплексний механізм управління ризиками у сфері міжнародної торгівлі продовольством [4].

За таких умов система захисту прав споживачів у міжнародному аграрному бізнесі базується на принципах безпечності харчових продуктів, прозорості інформації про продукцію, простежуваності товарних потоків, відповідності міжнародним стандартам, екологічної відповідальності виробництва та цифрової ідентифікації продукції. Саме забезпечення доступу споживача до достовірної інформації про походження товару, умови його виробництва та рівень безпечності стає важливою складовою сучасної системи міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією.

Особливу роль у формуванні сучасної системи контролю якості відіграють міжнародні стандарти HACCP, ISO 22000, GlobalG.A.P. та Codex Alimentarius. Вони визначають вимоги до організації виробничих процесів, контролю критичних точок безпечності, сертифікації продукції та управління ризиками у сфері харчового виробництва. Науковці підкреслюють, що впровадження міжнародних стандартів дозволяє не лише підвищити рівень безпечності продукції, а й забезпечити доступ підприємств до міжнародних ринків та зміцнити довіру споживачів до виробника [5]. За

оцінками Європейської комісії, понад 80% імпортерів агропродовольчої продукції в країнах ЄС надають перевагу постачальникам, які мають міжнародну сертифікацію та інтегровані системи контролю якості [6].

Поряд із традиційними механізмами контролю якості міжнародна практика дедалі більше орієнтується на інтеграцію ESG-критеріїв у систему забезпечення якості продукції. У сучасних умовах оцінка продукції здійснюється не лише за показниками безпечності та функціональної придатності, а й з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських аспектів діяльності підприємств. Особливого значення набувають показники вуглецевого сліду продукції, енергоефективності виробництва, дотримання соціальних стандартів праці та прозорості корпоративного управління.

Водночас науковці наголошують на зростанні ролі цифрових технологій у системі забезпечення якості та захисту прав споживачів [7]. Використання blockchain-технологій, електронної сертифікації, цифрових платформ простежуваності та QR-маркування продукції дозволяє забезпечити прозорість ланцюгів постачання та підвищити рівень довіри споживачів до продукції.

Існуюча система забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у міжнародному аграрному бізнесі трансформується у багаторівневий механізм, який поєднує міжнародні стандарти безпечності, ESG-підходи, цифрові технології та сучасні інструменти управління ризиками з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення довіри споживачів на глобальних ринках.

Світовий агропродовольчий ринок у сучасних умовах характеризується суттєвим посиленням вимог до якості продукції, безпечності харчових товарів та прозорості виробничих процесів. Це зумовлено глобалізацією торгівлі, зростанням міжнародної конкуренції та підвищенням рівня поінформованості споживачів щодо походження і характеристик продукції.

У результаті система контролю якості поступово трансформується від традиційних моделей інспекційного нагляду до комплексних цифрових механізмів управління безпечністю, простежуваністю продукції. Водночас сучасна система забезпечення якості дедалі активніше інтегрує цифрові технології, автоматизовані системи моніторингу та механізми управління ризиками у сфері міжнародної аграрної торгівлі.

Однією з ключових тенденцій розвитку міжнародного агропродовольчого ринку є цифровізація систем контролю якості продукції. Зокрема, використання електронних платформ, blockchain-технологій, QR-кодування, цифрової сертифікації та автоматизованих систем моніторингу забезпечує можливість відстеження продукції на всіх етапах ланцюга постачання – від виробника до кінцевого споживача. Унаслідок цього підвищується прозорість торговельних операцій, посилюється контроль за дотриманням стандартів безпечності та мінімізуються ризики потрапляння фальсифікованої продукції на ринок.

За таких умов міжнародні ринки дедалі більше орієнтуються на екологічну сертифікацію продукції, контроль вуглецевого сліду, підтвердження сталого походження товарів, цифрову простежуваність продукції, ESG-звітність підприємств та ризик-орієнтований моніторинг виробничих процесів. При цьому особливого значення набуває підтвердження екологічної відповідальності виробництва та відповідності продукції принципам сталого розвитку. Це пояснюється тим, що сучасні споживачі все більше орієнтуються не лише на цінові характеристики товарів, а й на екологічні та соціальні аспекти їх виробництва.

Поряд із цим важливу роль у трансформації міжнародної системи контролю якості відіграє розвиток цифрових платформ сертифікації та електронного документообігу. Зокрема, системи ePhyto, TRACES та цифрові платформи моніторингу якості забезпечують автоматизований обмін інформацією між виробниками, сертифікаційними органами, митними службами та міжнародними торговельними платформами.

У результаті суттєво скорочується час проходження торговельних процедур, підвищується

прозорість міжнародних поставок та спрощується процес підтвердження відповідності продукції міжнародним стандартам. У країнах Європейського Союзу понад 90% процедур сертифікації агропродовольчої продукції вже здійснюються в електронному форматі.

Особливого значення у сфері міжнародної аграрної торгівлі набуває політика Європейського Союзу щодо забезпечення безпечності харчових продуктів та сталого розвитку агропродовольчої системи. Зокрема, реалізація стратегії «Farm to Fork» та вимог European Green Deal передбачає посилення контролю за використанням засобів захисту рослин, скорочення викидів парникових газів, розвиток органічного виробництва та впровадження систем цифрової простежуваності продукції. У межах цих ініціатив ЄС планує до 2030 р. скоротити використання хімічних пестицидів на 50%, зменшити втрати поживних речовин щонайменше на 50% та збільшити частку органічного землеробства до 25% сільськогосподарських угідь [8].

Унаслідок таких трансформацій аграрний бізнес змушений адаптуватися до нових екологічних і регуляторних стандартів міжнародної торгівлі. Саме тому впровадження цифрових систем контролю якості, ESG-орієнтованих підходів до виробництва та міжнародних стандартів сертифікації стає важливою передумовою забезпечення конкурентоспроможності продукції на глобальних ринках. Водночас інтеграція цифрових технологій у систему управління якістю дозволяє підвищити рівень довіри споживачів, мінімізувати ризики порушення стандартів безпечності та забезпечити прозорість міжнародних агропродовольчих ланцюгів постачання.

Незважаючи на значний експортний потенціал аграрного сектору України, процес забезпечення якості продукції та адаптації до міжнародних стандартів супроводжується низкою системних проблем і обмежень. У сучасних умовах інтеграція українських виробників у глобальні агропродовольчі ринки потребує не лише підвищення обсягів виробництва, а й забезпечення відповідності продукції міжнародним вимогам безпечності, екологічності та цифрової простежуваності [9]. Водночас недостатній рівень розвитку окремих елементів інституційного та технологічного середовища суттєво ускладнює процес адаптації аграрного бізнесу до сучасних стандартів міжнародної торгівлі.

Одним із ключових бар'єрів залишається недостатній рівень гармонізації національного законодавства із нормативно-правовими вимогами Європейського Союзу. Попри поступове наближення української системи технічного регулювання до європейських стандартів, окремі процедури сертифікації, контролю безпечності продукції та цифрової простежуваності ще не повністю відповідають міжнародним вимогам. У результаті це ускладнює доступ окремих категорій продукції до ринків ЄС та підвищує адміністративне навантаження на експортерів.

Поряд із нормативними обмеженнями суттєвою проблемою залишається недостатній рівень розвитку сучасної лабораторної та сертифікаційної інфраструктури. Оскільки міжнародна торгівля агропродовольчою продукцією потребує проведення комплексного контролю якості, підтвердження відповідності міжнародним стандартам та оперативного оформлення сертифікаційної документації, обмеженість сучасного лабораторного обладнання та недостатня кількість акредитованих центрів сертифікації суттєво ускладнюють цей процес. Крім того, нерівномірність територіального розміщення сертифікаційних установ збільшує витрати виробників і подовжує строки проходження контрольних процедур.

Водночас вагомим стримуючим чинником є високі витрати на міжнародну сертифікацію продукції. Зокрема, впровадження стандартів HACCP, ISO 22000, GlobalG.A.P. та інших міжнародних систем контролю якості потребує модернізації виробничих процесів, оновлення технологічного обладнання, підготовки персоналу та постійного моніторингу дотримання стандартів безпечності. Для малих і середніх аграрних підприємств такі витрати часто є фінансово складними, що обмежує їх можливості виходу на міжнародні ринки. За оцінками профільних експертів, витрати на впровадження систем HACCP та міжнародної сертифікації можуть становити від кількох сотень тисяч до кількох мільйонів гривень залежно від масштабів виробництва.

Крім фінансових обмежень, суттєвою проблемою залишається недостатній рівень

цифровізації систем простежуваності продукції. У сучасних умовах міжнародні ринки дедалі більше орієнтуються на цифрові механізми контролю походження товарів, електронну сертифікацію та автоматизований моніторинг ланцюгів постачання. Проте значна частина українських підприємств ще не інтегрована у сучасні цифрові системи контролю якості та міжнародні електронні платформи. Унаслідок цього знижується прозорість поставок і ускладнюється підтвердження відповідності продукції міжнародним вимогам.

Особливо складною залишається проблема доступу малих і середніх виробників до сертифікаційних механізмів та сучасних систем контролю якості. Через обмежені фінансові ресурси, недостатній рівень цифрової підготовки та складність процедур міжнародної сертифікації інтеграція малих аграрних підприємств у глобальні ланцюги постачання суттєво ускладнюється. У результаті формується асиметрія доступу до міжнародних ринків між великими агрохолдингами та дрібними товаровиробниками.

Поряд із цим негативний вплив на функціонування системи забезпечення якості продукції здійснюють логістичні ризики та нестабільність експортних маршрутів. Порушення міжнародних транспортних ланцюгів, зростання вартості перевезень та нестабільність функціонування портової інфраструктури ускладнюють дотримання вимог щодо умов транспортування та зберігання продукції. Унаслідок цього виникають додаткові ризики погіршення якості товарів і збільшуються витрати експортерів.

Водночас важливою проблемою залишається поширення контрафактної продукції та інформаційної асиметрії на агропродовольчому ринку. Недостатній рівень цифрової простежуваності та обмежене використання сучасних систем моніторингу створюють передумови для потрапляння на ринок фальсифікованої продукції та маніпулювання інформацією щодо її походження й характеристик. Це, своєю чергою, негативно впливає на рівень довіри споживачів та конкурентоспроможність української продукції на міжнародних ринках.

Додатковим фактором дестабілізації системи контролю якості в Україні залишаються воєнні дії, які суттєво ускладнюють функціонування виробничої та логістичної інфраструктури. Руїнування транспортних об'єктів, нестабільність енергопостачання, дефіцит фінансових ресурсів та зростання виробничих ризиків негативно впливають на можливості підприємств щодо впровадження міжнародних стандартів якості та підтримання стабільного функціонування систем контролю безпечності продукції.

Сучасний етап розвитку міжнародного аграрного бізнесу характеризується активною цифровізацією системи контролю якості продукції та механізмів захисту прав споживачів. У сучасних умовах цифрові технології поступово стають ключовим інструментом забезпечення прозорості агропродовольчих ланцюгів постачання, автоматизації процедур сертифікації та підвищення ефективності моніторингу безпечності продукції [10]. Це пов'язано зі зростанням вимог міжнародних ринків до простежуваності товарів, оперативності інформаційного обміну та достовірності даних щодо походження продукції.

У зв'язку з цим використання цифрових платформ у міжнародному аграрному бізнесі забезпечує автоматизацію сертифікаційних процедур, електронний документообіг, цифрову простежуваність товарних потоків, моніторинг логістичних операцій у режимі реального часу та інтеграцію систем контролю якості з міжнародними інформаційними платформами. У результаті підвищується швидкість обробки торговельних операцій, скорочуються адміністративні витрати та посилюється контроль за дотриманням міжнародних стандартів безпечності продукції. За оцінками Світового банку, цифровізація систем сертифікації та контролю якості дозволяє скоротити час проходження міжнародних торговельних процедур на 30–40% [11].

Особливого значення в сучасних умовах набуває використання blockchain-технологій у системі контролю якості продукції. Blockchain дозволяє формувати захищений і незмінний цифровий audit trail продукції на всіх етапах її переміщення – від виробника до кінцевого споживача. Це забезпечує прозорість інформації щодо походження товару, умов його виробництва,

логістичного супроводу та сертифікації. Унаслідок цього підвищується рівень довіри до продукції, мінімізуються ризики фальсифікації інформації та посилюється ефективність системи контролю безпечності товарів. За оцінками Deloitte, використання blockchain-рішень дозволяє скоротити ризики фальсифікації продукції на 30–40% та суттєво підвищити прозорість міжнародних поставок.

Поряд із blockchain-технологіями важливого значення набуває розвиток smart-маркування, QR-кодування та мобільних цифрових платформ взаємодії зі споживачами. Використання таких інструментів дозволяє оперативно надавати споживачам інформацію про походження продукції, результати сертифікації, умови виробництва, екологічні характеристики товару та відповідність міжнародним стандартам якості. У результаті підвищується рівень поінформованості споживачів, посилюється прозорість агропродовольчих ринків і формується додатковий механізм громадського контролю за якістю продукції.

Водночас інтеграція цифрових технологій у систему контролю якості створює передумови для формування єдиної цифрової екосистеми міжнародного аграрного бізнесу, у межах якої поєднуються механізми сертифікації, логістичного моніторингу, електронного документообігу та автоматизованого управління ризиками. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності агропродовольчої продукції, зміцненню довіри споживачів та ефективній інтеграції підприємств у глобальні ланцюги створення доданої вартості.

Підвищення ефективності системи забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів у міжнародному аграрному бізнесі потребує комплексної трансформації інституційного, технологічного та цифрового середовища. У сучасних умовах глобалізації та посилення міжнародних вимог до безпечності харчових продуктів конкурентоспроможність агропродовольчої продукції дедалі більше залежить від рівня розвитку системи контролю якості, цифрової простежуваності та ефективності механізмів захисту прав споживачів. Саме тому модернізація системи управління якістю повинна здійснюватися на основі інтеграції міжнародних стандартів, цифрових технологій та сучасних інструментів ризик-менеджменту.

Одним із ключових напрямів удосконалення є гармонізація національного нормативно-правового регулювання із вимогами Європейського Союзу та міжнародними стандартами безпечності харчових продуктів. Адаптація процедур сертифікації, контролю якості та цифрової простежуваності до європейських вимог сприятиме спрощенню доступу української продукції до міжнародних ринків, зниженню адміністративних бар'єрів та підвищенню рівня довіри до вітчизняних виробників.

Поряд із нормативною адаптацією важливого значення набуває розвиток цифрових систем простежуваності продукції. Використання електронних платформ, blockchain-технологій, QR-кодування та автоматизованих систем моніторингу дозволяє забезпечити контроль руху продукції на всіх етапах ланцюга постачання – від виробництва до кінцевого споживання. У результаті підвищується прозорість агропродовольчих ринків, мінімізуються ризики фальсифікації продукції та посилюється ефективність контролю за дотриманням міжнародних стандартів якості.

Водночас необхідною умовою підвищення ефективності системи контролю якості є модернізація лабораторної та сертифікаційної інфраструктури. Розвиток сучасних лабораторних центрів, оновлення технічного обладнання та розширення мережі акредитованих установ сприятимуть прискоренню процедур сертифікації та підвищенню достовірності результатів контролю безпечності продукції. Особливого значення набуває підтримка міжнародної сертифікації аграрних підприємств відповідно до стандартів HACCP, ISO 22000, GlobalG.A.P. та інших міжнародних систем управління якістю.

Крім того, сучасна система забезпечення якості продукції дедалі більше орієнтується на інтеграцію ESG-критеріїв у процес управління виробництвом та контролю безпечності продукції. Урахування екологічних, соціальних та управлінських аспектів діяльності підприємств дозволяє підвищити рівень відповідності продукції міжнародним стандартам сталого розвитку та посилити конкурентні позиції виробників на світових ринках. Особливого значення набуває контроль

вуглецевого сліду продукції, екологічна сертифікація та моніторинг сталості виробничих процесів.

У сучасних умовах перспективним напрямом є розвиток blockchain-платформ моніторингу агропродовольчої продукції. Використання blockchain-рішень дозволяє створити захищений цифровий реєстр інформації про походження товару, результати сертифікації, умови транспортування та логістичний супровід продукції. Це сприяє підвищенню рівня довіри споживачів, мінімізації ризиків інформаційної асиметрії та забезпеченню прозорості міжнародних поставок.

Особливу роль у модернізації системи контролю якості відіграє посилення ризик-орієнтованого контролю та впровадження сучасних аналітичних систем моніторингу. Використання Big Data, штучного інтелекту та цифрових платформ дозволяє оперативно виявляти ризики порушення стандартів безпечності, контролювати логістичні процеси та прогнозувати потенційні загрози для якості продукції. Це забезпечує більш ефективне управління ризиками у сфері міжнародної аграрної торгівлі.

Поряд із цим важливим завданням залишається підтримка цифровізації малого та середнього аграрного бізнесу, оскільки саме обмежений доступ до сучасних технологій та міжнародних сертифікаційних систем часто стримує інтеграцію малих виробників у глобальні ланцюги постачання. Доцільним є впровадження програм фінансової підтримки цифрової модернізації підприємств, розвитку цифрової освіти та розширення доступу до міжнародних платформ контролю якості.

За таких умов перспективним напрямом є створення інтегрованої цифрової платформи контролю якості агропродовольчої продукції, яка забезпечуватиме взаємодію виробників, лабораторій, митних органів, сертифікаційних центрів і споживачів у режимі реального часу. Така система дозволить автоматизувати обмін інформацією, підвищити прозорість міжнародних поставок, скоротити трансакційні витрати та забезпечити ефективний контроль якості продукції відповідно до міжнародних стандартів.

Висновки і перспективи.

Механізми забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів набувають стратегічного значення у системі міжнародного аграрного бізнесу в умовах глобалізації, цифровізації та посилення міжнародних стандартів безпечності харчових продуктів. Сучасний розвиток світового агропродовольчого ринку характеризується зростанням ролі цифрової простежуваності, міжнародної сертифікації та ESG-орієнтованих моделей управління якістю продукції. У результаті конкурентоспроможність агропродовольчої продукції дедалі більше визначається не лише ціновими параметрами, а й рівнем безпечності, екологічної відповідальності, прозорості виробничих процесів та відповідності міжнародним стандартам сталого розвитку.

Підвищення ефективності системи контролю якості потребує інтеграції цифрових технологій, модернізації лабораторної інфраструктури, гармонізації нормативно-правового регулювання із вимогами ЄС та розвитку ризик-орієнтованих механізмів моніторингу. Особливого значення набуває впровадження електронних систем сертифікації, blockchain-платформ простежуваності продукції, smart-маркування та автоматизованих систем контролю безпечності харчових продуктів. Використання таких інструментів сприяє підвищенню прозорості міжнародних поставок, скороченню трансакційних витрат та зміцненню довіри споживачів до агропродовольчої продукції.

Водночас важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності аграрного бізнесу є адаптація підприємств до сучасних екологічних та соціальних вимог міжнародної торгівлі. Інтеграція ESG-критеріїв у систему управління якістю продукції дозволяє враховувати екологічні характеристики виробництва, контроль вуглецевого сліду, дотримання соціальних стандартів та прозорість корпоративного управління. Це створює передумови для посилення позицій підприємств на міжнародних ринках та розширення доступу до глобальних ланцюгів створення доданої вартості.

Особливого значення в сучасних умовах набуває підтримка цифровізації малого та середнього аграрного бізнесу, оскільки саме недостатній рівень доступу до сучасних технологій і

міжнародних сертифікаційних систем часто обмежує можливості виробників щодо виходу на зовнішні ринки. У зв'язку з цим доцільним є розвиток програм фінансової підтримки сертифікації, модернізації виробничої інфраструктури та впровадження цифрових систем контролю якості.

У сучасних умовах формування інтегрованої цифрової системи забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів створює передумови для підвищення ефективності міжнародної аграрної торгівлі, посилення прозорості агропродовольчих ринків та зміцнення конкурентоспроможності національного аграрного бізнесу у глобальному економічному середовищі.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні інтегрованих цифрових систем контролю якості агропродовольчої продукції, адаптованих до вимог ЄС та глобальних стандартів безпечності харчування. Особливої актуальності набувають дослідження механізмів використання blockchain-технологій, ESG-орієнтованих підходів, smart-маркування та цифрової простежуваності у системі міжнародної аграрної торгівлі. Подальших наукових розробок також потребують питання підтримки цифровізації малого та середнього аграрного бізнесу, удосконалення ризик-орієнтованого моніторингу якості продукції та формування ефективних механізмів захисту прав споживачів в умовах глобальної цифрової трансформації агропродовольчих ринків.

Список використаних джерел

1. Кузьменко М. М., Богацька Н. М. Якість продукції як фактор конкурентоспроможності продукції та підприємства загалом. *Молодий вчений*. 2017. №11. С. 1207–1210.
2. Бугера С. Поняття «якість сільськогосподарської продукції»: проблеми правової регламентації. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №9. С. 99–102.
3. Міненко М. А. Стійкі конкурентні переваги в умовах глобалізації ринку. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2019. №16. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.181704>.
4. Болтянська Н. І. Забезпечення якості продукції у галузі сільськогосподарського машинобудування. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Техніка та енергетика АПК*. 2014. №196 (1). С. 239–245.
5. Павлова О., Павлов К., Омельчук Б., Кучерява О. Формування системи управління якістю як чинника конкурентоспроможності продукції підприємств аграрної галузі. *Innovation and Sustainability*. 2022. №4. С. 193–201. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.193.201>.
6. European Commission. Farm to Fork Strategy. Brussels : European Commission, 2024. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en (дата звернення: 09.03.2026).
7. Карась О. С., Живко М. А. Вплив платформ електронної комерції на міжнародну торгівлю та споживчий ринок. *Економічна парадигма*. 2025. №1 (5 (97)). С. 40–46.
8. European Commission. Farm to Fork Strategy for a Fair, Healthy and Environmentally-Friendly Food System. Brussels : European Commission, 2020. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en (дата звернення: 09.03.2026).
9. Громенкова С. В. Інтеграція України до глобальних виробничо-збутових ланцюгів у сфері АПК: інституційний аспект. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2022. №1–2. С. 40–49. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.1-2\(80-81\).2022.40-49](https://doi.org/10.33987/vsed.1-2(80-81).2022.40-49).
10. Трусова Н., Нехай В., Кукіна Н. Організаційно-економічний потенціал технологій блокчейну в агробізнесі. *Економіка та суспільство*. 2025. №78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-91>.
11. World Bank. Digital Trade and Trade Facilitation in Developing Economies. Washington, DC : World Bank Group, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/trade/publication/digital-trade-and-trade-facilitation> (дата звернення: 09.03.2026).

Статтю отримано: 11.03.2026 / Рецензування 25.04.2026 / Прийнято до друку: 30.04.2026

Marat Ibatullin

Dr. Sc. (in Economics), Professor
Department of Administrative Management and Foreign Economic Activity
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: imi_1@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8765-6261

Ihor Paska

Dr. Sc. (in Economics), Professor, Dean of Faculty
Faculty of Economics
Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: paska.igor@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4453-8905

Iryna Zakryzhevskaya

Cand. Sc. (in Economics), Associate Professor, Head of Department,
Department of Marketing
Khmelnitskyi National University
Khmelnitskyi, Ukraine

E-mail: zakryzhevskai@khnmu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0918-9949

Olena Vasylenko

Ph.D. (in Management), Associate Professor
Department of Entrepreneurship, Trade and Stock Exchange Activities
Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: vasylenko521@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5076-4805

MECHANISMS FOR ENSURING PRODUCT QUALITY AND PROTECTING CONSUMER RIGHTS IN INTERNATIONAL AGRIBUSINESS

Abstract

Introduction. The modern development of international agribusiness is accompanied by increased competition in world food markets, changing consumer priorities, and increasing requirements for the quality and safety of food products. For Ukraine, the problem of ensuring product quality and protecting consumer rights is especially relevant in the context of European integration, military challenges, instability of logistics chains, and transformation of the international agrifood market.

Methods. In the research process, a set of general scientific and special methods of cognition was used. The abstract-logical method and the method of theoretical generalization were used to study the mechanisms of ensuring product quality and protecting consumer rights in the system of international agrarian business, and the methods of analysis and synthesis were used to assess modern trends in the development of international food safety standards and certification systems. Systemic and comparative methods were used to study the features of the functioning of product quality control mechanisms in EU countries and to assess the prospects for adapting the Ukrainian agricultural sector to international requirements.

Results. The results of the study showed that the mechanisms for ensuring product quality and protecting consumer rights in international agribusiness are being transformed under the influence of digitalization, international certification, and ESG-oriented approaches to quality management. It was found that the use of blockchain technologies, electronic certification, digital traceability, and automated monitoring systems contributes to increasing the transparency of international supplies, minimizing the risks of product counterfeiting, and strengthening consumer trust. It is substantiated that increasing the competitiveness of Ukrainian agribusiness requires harmonizing the quality control system with EU requirements, modernizing laboratory infrastructure, and expanding digital mechanisms for managing food safety.

Discussion. Prospects for further research lie in the development of integrated digital quality control systems for agri-food products, adapted to EU requirements and global food safety standards. Of particular relevance are studies of mechanisms for using blockchain technologies, ESG-oriented approaches, smart labeling, and digital traceability in the international agricultural trade system.

Keywords: product quality, consumer protection, international agribusiness, food safety, international standards, digital traceability, blockchain technologies, electronic certification, ESG approaches, international trade, quality control, agri-food market.

References

1. Kuzmenko, M.M., & Bohatska, N.M. (2017). Yakist produktsii yak faktor konkurentospromozhnosti produktsii ta pidpriemstva zahalom [Product quality as a factor of competitiveness of products and enterprises in general]. *Molodyi vchenyi* [Young Scientist], 11, 1207–1210. [in Ukr.].
2. Buhera, S. (2011). Poniattia «iakist silskohospodarskoi produktsii»: problemy pravovoi rehlamentatsii [The concept of «quality of agricultural products»: problems of legal regulation]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, Economy and Law], 9, 99–102. [in Ukr.].
3. Minenko, M.A. (2019). Stiiki konkurentni perevahy v umovakh hlobalizatsii rynku [Sustainable competitive advantages in the conditions of market globalization]. *Ekonomichniy visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»* [Economic Bulletin of National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»], 16. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.181704>. [in Ukr.].
4. Boltianska, N.I. (2014). Zabezpechennia yakosti produktsii u haluzi silskohospodarskoho mashynobuduvannia [Ensuring product quality in the field of agricultural engineering]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Tekhnika ta enerhetyka APK* [Scientific Bulletin of the National University of Life Resources and Environmental Management of Ukraine. Series: Engineering and Energy of the Agricultural Complex], 196 (1), 239–245. [in Ukr.].
5. Pavlova, O., Pavlov, K., Omelchuk, B., & Kucheriava, O. (2022). Formuvannia systemy upravlinnia yakistiu yak chynnyka konkurentospromozhnosti produktsii pidpriemstv aharnoï haluzi [Formation of a quality management system as a factor in the competitiveness of products of agricultural enterprises]. *Innovation and Sustainability*, 4, 193-201. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.193.201>. [in Ukr.].
6. European Commission. (2024). Farm to Fork Strategy. Brussels : European Commission. Retrieved from https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en.
7. Karas, O.S., & Zhyvko, M.A. (2025). Vplyv platform elektronnoi komertsii na mizhnarodnu torhivliu ta spozhyvchyi rynek [The impact of e-commerce platforms on international trade and the consumer market]. *Ekonomichna paradyhma* [Economic Paradigm], 1 (5(97)), 40–46. [in Ukr.].
8. European Commission. (2020). Farm to Fork Strategy for a Fair, Healthy and Environmentally-Friendly Food System. Brussels : European Commission. Retrieved from https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en.
9. Hromenkova, S.V. (2022). Intehratsiia Ukrainy do hlobalnykh vyrobnycho-zbutovykh lantsiuhiv u sferi APK: instytutsiinyi aspekt [Integration of Ukraine into global production and sales chains in the agro-industrial complex: institutional aspect]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen* [Socio-Economic Research Bulletin], 1-2, 40–49. [https://doi.org/10.33987/vsed.1-2\(80-81\).2022.40-49](https://doi.org/10.33987/vsed.1-2(80-81).2022.40-49). [in Ukr.].
10. Trusova N., Nekhai V., & Kukina N. (2025). Orhanizatsiino-ekonomichniy potentsial tekhnolohii blokcheinu v ahrobiznesi [Organizational and economic potential of blockchain technologies in agribusiness]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 78. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-91>. [in Ukr.].
11. World Bank. (2023). Digital Trade and Trade Facilitation in Developing Economies. Washington, DC : World Bank Group. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/trade/publication/digital-trade-and-trade-facilitation>.

Received: 03.11.2026 / Review 04.25.2026 / Accepted 04.30.2026

